

ARMOEDE UITSLUITEN, MENSEN INSLUITEN

Hoe kan je als vereniging of organisatie openstaan voor mensen in armoede?

Door Aaron van Parys en Jo Fobelets

COLOFON

Redactie Aaron van Parys en Jo Fobelets

Illustraties en Cover Nina Nijsten

Coördinatie Jolien Lamberigts

Vormgeving Virginie Soetaert

Met dank aan Alfie Van de Velde, Katrien Vanleirberghe, Alexi De Greef, Jana Miah

Eerste druk maart 2019

Dit is een uitgave van
çavaria vzw, 09 223 69 29, info@cavaria.be, www.cavaria.be

Deze publicatie kwam tot stand in samenwerking met de werkgroep armoede en sociale uitsluiting van çavaria.

VOORWOORD

Çavaria engageert zich om armoede en sociale uitsluiting in haar eigen beweging aan te pakken. Binnen de koepel, de huizen en de aangesloten verenigingen streven we samen naar inclusie*. We willen een holebi- en transbeweging die openstaat voor iedereen. De werkgroep armoede die hiervoor is opgericht wil betrokkenheid en inspraak van geïnteresseerden vergroten door inzichten te laten groeien en deze te delen met iedereen.

Mensen in armoede ervaren de uitsluiting in heel wat levensdomeinen, waaronder huisvesting, inkomen en tewerkstelling, maatschappelijke dienstverlening, maar ook zelfontplooiing en vrijetijdsparticipatie. Daarnaast gaan mensen in armoede heel verschillend met hun situatie om. Langdurig in armoede leven creëert vaak kwetsuren die moeilijk genezen. De vormen van sociale uitsluiting lopen gelijk, maar de manier waarop men ermee omgaat verschilt sterk: sommigen putten uit de onrechtvaardigheden die ze ervaren de kracht om er harder tegenaan te gaan, anderen trekken zich terug om bijkomende kwetsuren te voorkomen. Daardoor is armoede en sociale uitsluiting zeer complex, net als armoedebestrijding.

Dit draaiboek tracht een manier te vinden om meer inzicht over dit complexe onderwerp te geven.

Dit eindresultaat was niet mogelijk geweest zonder de inzet van Jo Fobelets en Aaron van Parys. We willen hierbij ook een speciale bedanking geven aan Alfie van de Velde, Titia van den Engel en de verenigingen Atthis en Sex Positive Belgium voor hun input en feedback.

INHOUD

1. De werkgroep LGBTQI en armoede	6
1.1 Waarom deze werkgroep.....	6
1.2 De doelstellingen van de werkgroep.....	6
1.3 Holebi- en transpersonen en armoede.....	7
2. Armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid	9
2.1 Armoede, een groot probleem.....	9
2.2 De buitenkant van armoede en sociale uitsluiting.....	9
2.3 De binnenkant van armoede en sociale uitsluiting (de belevingswereld van mensen in armoede).....	11
2.4 Maatschappelijke kwetsbaarheid.....	13
2.5 Verklaringsmodellen armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid.....	14
2.6 Krachten van mensen in armoede.....	17
2.7 Visie op armoedebestrijding.....	17
3. Holebi's – en transgenderorganisaties en werken rond armoede: wat vooraf gaat	18
3.1 Praktische zaken vooraf.....	18
Locatie	
Omkadering en afspraken	
3.2 De doelgroep.....	19
4. Holebi- en transgenderorganisatie en werken rond armoede: van start gaan	21
4.1 Analyse beginsituatie.....	21
Drempels, noden, behoeften en kansen	
Oplijsting organisaties	
Reflectievragen	
Toetsingsvragen	
4.2 Visie – en missieontwikkeling.....	26
4.3 Opstellen actieplan.....	28
Strategische doelstellingen	
Operationele doelstellingen	
Doelstellingen en indicatoren	
Acties	
Partners	
Evaluatie en bijsturing	
Verklarende woordenlijst	36
Referentielijst	36

1. DE WERKGROEP LGBTQI EN ARMOEDE

1.1 Waarom deze werkgroep

Er is evenveel diversiteit* onder holebi- en transpersonen als in de hele maatschappij. Dezelfde groep is er sinds de jaren 1970 in geslaagd om in Vlaanderen een gedragen beweging te vormen. Door erkenning van de overheid, door subsidiëring en vooral door het werk van 1000-den vrijwilligers in Vlaanderen heeft deze beweging vorm gekregen in verenigingen, huizen, en koepels.

Çavaria pleit zowel extern als intern voor een samenleving en een beweging waarin diversiteit als waarde wordt uitgedragen. Tegelijkertijd merken we hoe moeilijk het is om elke vorm van uitsluiting, discriminatie en aanvaarding op te nemen in onze werking. Armoede en sociale uitsluiting is een van de thema's waarbij al jaren pogingen ondernomen worden om drempels te verlagen. Blijvend oog hebben voor alle noden van de hele achterban is een belangrijk, maar moeilijk gegeven. Deze beweging kenmerkt zich al heel lang in een vooral blanke, middenklasse, hoger opgeleide beweging. Het risico om de noden van eenieder uit het oog te verliezen is groot.

Mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven zijn vaak onzichtbaar en voelen zich soms niet thuis in onze structuren en werkingen. Er zijn extra kwetsbare groepen zoals generatiekansarmen, asielzoekers en vluchtelingen, holebi's met een migratieachtergrond, ouderen, sekswerkers en holebi's met een beperking. Voor die specifieke doelgroepen bestaan er fantastische projecten. Maar van inclusie is niet altijd sprake. Onze beweging ademt vaak een middenklasse cultuur uit. Dat merk je onder meer aan de activiteiten en de vergadercultuur, waardoor naast het aspect geld, maatschappelijk kwetsbare holebi- en transpersonen vaak het gevoel hebben dat het niets voor hen is, dat ze zich niet geaccepteerd zullen voelen. Bovendien slorpt leven in armoede dagdagelijks veel energie op, waardoor er vaak niet voldoende energie overblijft om deel te nemen aan het verenigingsleven.

Sommige verenigingen en çavaria willen al langer iets ondernemen om de structurele mechanismen* die gepaard gaan met armoede en sociale uitsluiting* in onze eigen beweging te doorbreken. Die acties worden vaak spontaan, snel, voor een specifiek doel en door een aantal mensen of verenigingen uitgevoerd zonder de doelgroep er zelf bij te betrekken of gedragenheid te creëren. We hebben de indruk dat we er niet in slagen om die thema's zichtbaar te krijgen in de beweging, laat staan om eraan te kunnen werken en ervoor te zorgen dat wij als beweging niet doen wat in de gehele maatschappij gebeurt, namelijk groepen structureel uitsluiten*. We weten ook niet of de maatregelen die we nemen, werken. Als je toegang vraagt voor een evenement en je biedt de mogelijkheid om een uitzondering te vragen, welk effect heeft dat op de mensen in armoede en andere leden? Daar zitten we mee vast. Daardoor is het idee ontstaan om een werkgroep op te richten om van mensen met armoede-ervaring of -expertise te vernemen waar we naartoe moeten. Hoe kan çavaria, samen met de regenbooghuizen en de verenigingen, een plaats geven aan mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven?

1.2 De doelstellingen van de werkgroep

De werkgroep beschouwt armoede en sociale uitsluiting als een thema dat mensen kan samenbrengen. Het is onzichtbaar, maar de maatregelen die je kan nemen, zullen veel groepen ten goede komen. We willen niet de zoveelste visietekst lanceren die niet met de verenigingen besproken wordt. Wel willen we hen volwaardig betrekken door handvatten aan te reiken. Het is een langdurig proces in samenspraak met iedereen die erbij betrokken is. Het doel van de werkgroep is niet iets produceren. Nee, de werkgroep wil onze beweging toegankelijker maken voor mensen in armoede en sociale uitsluiting. Net zoals we geen homohuwelijk hebben gevraagd, maar de openstelling van het huwelijk voor holebi's, vragen we nu de openstelling van onze beweging voor mensen in kansarmoede.

Als je pasklare tips verwacht, dan ben je aan het verkeerde adres. Die bestaan namelijk niet. De provincie waarin de verenigingen werkzaam zijn, maakt dat ze er verschillend zijn qua werking en ledenbestand. We gaan dus lokaal aan de slag. We bieden elke regio en elk regenbooghuis en zijn aangesloten verenigingen dit draaiboek aan. Verenigingen en huizen kunnen hiermee zelf aan de slag. De leden van de werkgroep kunnen begeleiding krijgen in het uitwerken van een stappenplan of delen ervan. Deze ondersteuning gebeurt steeds in een duo çavaria-ervaringsdeskundige in de kansarmoede.

Er zijn veel regio's waar het thema al leeft, maar we willen de verbondenheid in een ganse regio vergroten door uiteindelijk die inzichten te bundelen zodat de regio's ook van elkaar kunnen leren: een goed idee van een vereniging kan ook interessant zijn voor een vereniging aan de andere kant van Vlaanderen en die kennisdeling is natuurlijk de taak van çavaria en de werkgroep armoede en sociale uitsluiting.

De leden van de werkgroep zullen samenwerken met de mensen ter plaatse, maar we willen ook lokale ambassadeurs zoeken voor armoede en sociale uitsluiting. Mensen die de problematiek in hun regio zichtbaarder maken, net zoals er bij een Mister Gay Belgium-verkiezing kandidaten zijn die zich bereid verklaren om een bepaald thema te behartigen en uit te dragen, vaak vanuit een persoonlijke betrokkenheid.

1.3 Holebi- en transpersonen en armoede

Tot op heden zijn er weinig onderzoeksgegevens rond holebi's en transgenders in armoede en sociale uitsluiting. Seksuele oriëntatie of genderidentiteit zijn op zich geen risicofactoren. Factoren die wel een rol spelen zijn minderheidsstress* en geïnternaliseerde minderheidsstress* en geïnternaliseerde homo- en transnegativiteit, discriminatie en uitsluiting, holebi- en transfobie. Binnen de holebi- en transgemeenschap zijn er een aantal extra kwetsbare groepen. Namelijk generatiekansarmen, asielzoekers en vluchtelingen, holebi's en transgenders met een andere etnisch-culturele*achtergrond, ouderen, sekswerkers, alleenstaande lesbiennes met kinderen, werklozen, holebi's met een psychiatrische kwetsbaarheid, holebi's en transpersonen met een beperking, enz..... Elk van deze groepen kunnen te maken krijgen met specifieke uitsluitingsmechanismen* op één of meerdere levensdomeinen.

Holebi's en transpersonen in armoede kunnen verschillende drempels ervaren bij het deelnemen aan het holebi- en transverenigingsleven. De eerste stappen zetten naar activiteiten van een vereniging is niet steeds eenvoudig. Als je in armoede leeft komen er nog een aantal drempels bij. In een consumptiesamenleving* waar men vaak geld moet betalen, beperkt een inkomen onder de Europese armoedegrens je mogelijkheid tot participatie aan de samenleving, waaronder het verenigingsleven. Een beperkt inkomen speelt dus zeker een belangrijke rol die we niet mogen onderschatten. Maar er zijn meer redenen.

De complexiteit van een leven in armoede vraagt dagdagelijks enorm veel energie. Dit kan er voor zorgen dat ze geen tijd en energie hebben om daarnaast actief deel te nemen aan het verenigingsleven. Er zijn fantastische projecten en organisaties zoals Merhaba, Boysproject, Shouf Shouf en Omnya die werken met specifieke kwetsbare groepen binnen de holebi- en transgemeenschap. De meeste holebi- en transgenderverenigingen blijven ondanks inspanningen echter vooral een (blank) middenklassegebeuren. Het verschil tussen de leefwereld van middenklassers en mensen in armoede kan een drempel zijn voor holebi's en transgenders in armoede om te deelnemen aan het holebi- en transgenderverenigingsleven. Ook het type van activiteiten en de locatie waar ze plaatsvinden kunnen maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders als drempels ervaren.

Een minimum

*lees me dan
luister dan zacht
ik ben de muur
en muurvaste man
jarenlang zitten
mijn lief en ik stil
tegen dit plafond
van gitzwarte kas
en vanaf ons vel
begint de bodem
en daar is geen rek
om haar te omarmen
zij zit ertussen
ik zit eronder
en ja ik heb niks
jazeke ik ben niks
maar godmiljaar
ik kan overleven
ik knok tot nu
de jaren rond
van beens af aan*

*tot aan mijn dood
zal ik tegen u
dit plafond
en alle ogen
in uw mond
opknokken
ik zal uit mijn pree
tevoorschijn komen
meewandelen onder haar
met mijn kansarme zon
en rondbazuinen
hier staan wij
klein en fier
lijk een mens
op een plein
en ik zou met u
niet willen ruilen
ik zou er geld
voor willen geven
om net als u
mezelf te zijn*

- Ramsey Nasr

2. ARMOEDE, SOCIALE UITSLUITING EN MAATSCHAPPELIJKE KWETSBAARHEID

2.1 Armoede, een groot probleem

De jaarboeken armoede en sociale uitsluiting, het meest recente armoedebarmeterrapport van het platform Decenniumdoelen 2017, het Netwerk tegen Armoede, sector Samenlevingsopbouw, de OCMW's en het studiewerk van Vlaamse steden en gemeenten (VVSG) vertellen ons dat armoede nog steeds een ernstig probleem is in België. Alle indicatoren staan op rood.

Eén van de meest gebruikte manieren in België en de rest van Europa om te bepalen of iemand in armoede leeft is de Europese armoedegrens. De Europese armoedegrens 60% van het mediaan netto equivalent inkomen is. De grens wordt voor elke EU-land afzonderlijk vastgesteld. In België ligt de Europese armoedegrens momenteel (begin 2019) op 1.139€ netto per maand voor een alleenstaande en 2.392 € netto per maand voor een gezin bestaande uit 2 volwassenen en 2 kinderen. Iedereen die een inkomen onder deze bedragen heeft, leeft in armoede of heeft een zeer groot risico om in armoede te geraken. Dit instrument meet echter niet alles. Armoede is immers meer dan een inkomen onder de Europese armoedegrens ten gevolge van sociale uitsluiting op het levensdomein inkomen en tewerkstelling.

De laatste cijfers van EU-SILC (European Union –Statistics on Income and Living Conditions) vertellen ons dat in 2016 ongeveer 15,9 % van de bevolking in België moest leven met een inkomen onder de Europese armoedegrens. Dit betekent dat ongeveer 1.797.700 mensen in België in armoede leven. Nog meer verontrustend is de stijging van de kinderarmoede. Sinds 2012 neemt de kinderarmoede elk jaar toe. De meest recente cijfers zijn hallucinant: 1 op 8 kinderen wordt geboren in een gezin in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid. Een groeiend aantal mensen ervaren onvoldoende toegang tot de gezondheidszorg. De gezondheidskloof stijgt en wordt dieper. De wachtlijsten voor een sociale woning of een woning van een sociaal verhuurkantoor worden elk jaar langer. Het gaat over meer dan 256.000 gezinnen. Deze groep moet meer dan ooit zien rond te komen op de private huurmarkt waar de huur- en woonlasten veel te zwaar zijn. Bovendien worde de kloof tussen de laagste sociale uitkeringen en de Europese armoedegrens steeds groter, dit ondanks de beperkte stijging van diezelfde sociale uitkeringen.

2.2 De buitenkant van armoede en sociale uitsluiting

Armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid* worden door de buurt – en samenlevingsopbouwsector aangezien als een schending van grondrechten en sociale rechten. Het zijn rechten die ervoor moeten zorgen dat men een menswaardig leven kan leiden. Rechten zoals huisvesting, recht op arbeid, recht op een menswaardig inkomen, recht op maatschappelijke dienstverlening, recht op onderwijs, recht op gezondheidszorg, enzovoort. Sommige van deze rechten zijn opgenomen in de grondwet en de meeste in internationale verdragen zoals het Europese handvest voor grondrechten*, het Europees sociaal handvest* en andere verdragen.

Bron afbeelding : ikbeniemandniemand.be.

Desondanks moeten we jammer genoeg vaststellen dat deze basisrechten niet voor iedereen (voldoende) toegankelijk zijn. Mensen in armoede ervaren sociale uitsluiting op de levensdomeinen inkomen en tewerkstelling, huisvesting en energie, onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening, vrije tijdsparticipatie, rechtsspraak, enzovoort.

Inkomen en tewerkstelling

Mensen in armoede hebben het vaak moeilijk om werk te vinden. De afstand tot de private arbeidsmarkt is groot. Uit cijfermateriaal blijkt ook dat mensen uit kansengroepen vaak tewerkgesteld zijn via tijdelijke contracten en het zijn vaak laagbetaalde jobs in sectoren waar het aantal jobs sterk afhangt van hoe het met de economie gaat. Periodes van werken worden afgewisseld met periodes van werkloosheid. Zeker laaggeschoolde mensen krijgen het steeds moeilijker om een vaste tewerkstelling vast te krijgen aangezien heel wat industrie verhuist naar elders in de wereld. Maatschappelijk kwetsbare mensen hebben een sterk onzeker inkomen en moeten vaak overleven met een vervangingsinkomen. Een deel van deze sociale uitkeringen bevinden zich onder de Europese armoedegrens. Dit kan zorgen voor heel wat problemen.

Huisvesting en energie

Mensen in armoede hebben op het vlak van huisvesting dezelfde wensen als de doorsnee burger. Maar op de huisvestingsmarkt ervaren mensen in armoede sociale uitsluitingen. Mensen in armoede komen op basis van hun inkomen in aanmerking voor een sociale woning. Maar de toegang tot sociale woningen is momenteel niet volledig gegarandeerd. Hierdoor zijn heel wat mensen met een beperkt inkomen aangewezen op de private huurmarkt. De huurprijs is vaak hoog en de huurwaarborg wordt onbetaalbaar.

Bovendien komen mensen in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid terecht in huurwoningen die ernstige gebreken vertonen op het vlak van woonkwaliteit en energiezuinigheid, wat kan zorgen voor torenhoge energiefacturen. De onzekere inkomenssituatie en de complexiteit van een leven in armoede zorgt vaak voor overlevingsschulden: schulden die mensen (moeten) maken voor basisbehoeften zoals huisvesting, gezondheid, enzovoort. Meer en meer mensen worden geconfronteerd met uithuiszetting. Een slechte en onzekere huisvestingssituatie kan een zware impact hebben.

Onderwijs

Vaak heeft een leven in armoede en sociale uitsluiting een negatieve impact op de onderwijsprestaties van kinderen en tieners. Kinderen en tieners die opgroeien in een gezin in armoede stromen vaak door naar het beroepsonderwijs. Niet zelden zijn deze opleidingen duurder dan de ASO – en TSO-richtingen, wat het gezinsinkomen verder onder druk zet. Vaak stromen maatschappelijk kwetsbare studenten het secundair onderwijs uit zonder diploma, wat hun tewerkstellingskansen beperkt. Het onderwijs slaagt er ondanks tal van successen en hard werken van de leerkrachten onvoldoende in om de cirkel van generatiearmoede te doorbreken.

Gezondheidszorg

Een leven in armoede maakt ziek en armoede kan ook de oorzaak van ziekte zijn. Mensen in armoede stellen vaak medische zorgen uit, wat de situatie vaak erger maakt. Dit kan opnieuw weer andere levensdomeinen negatief beïnvloeden.

Vrije tijd

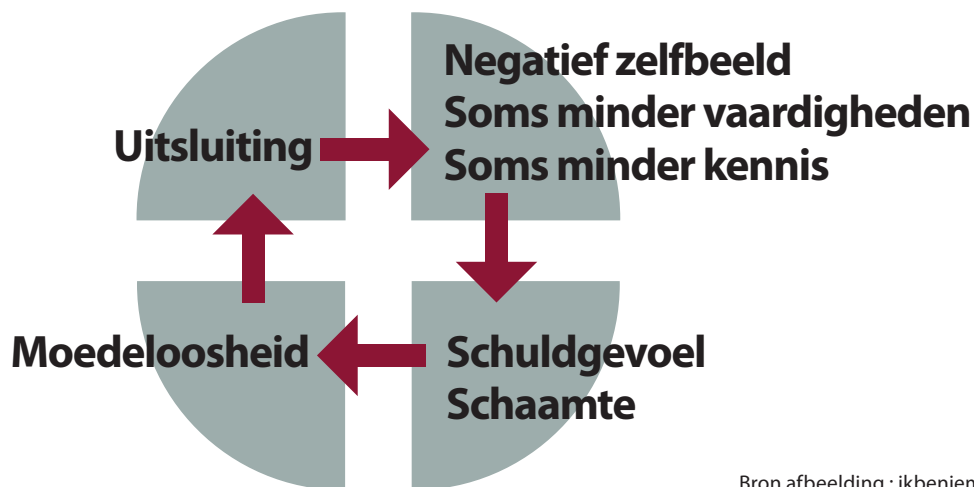
In een consumptiesamenleving waar je voor bijna alles moet betalen, wordt het voor maatschappelijk kwetsbare mensen enorm moeilijk om mee te kunnen. Deelname aan het doorsnee verenigingsleven is vaak te duur of vreemd. Ook het recht op genieten, op ontspanning of op vakantie gaan is vaak moeilijk bereikbaar voor mensen in armoede.

Al deze voorbeelden van sociale uitsluitingen op één levensdomein beïnvloeden en versterken de uitsluitingen op andere levensdomeinen en veroorzaken op zich nieuwe sociale uitsluitingen.

2.3 De binnenkant van armoede en sociale uitsluiting (de belevingswereld van mensen in armoede).

Er is naast een buitenkant ook een binnenkant van armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid*. Dit vertelt ons iets over hoe mensen in armoede zich voelen en hun situatie ervaren.

Mensen in armoede worden tweederangsburgers en voelen zich vaak ook zo. Ze worden er dagelijks op gewezen niet mee te tellen, dingen niet te kunnen en te kennen, en waardeloos te zijn. Dit vertaalt zich in gevoelens van schuld en schaamte, de armoedespiraal (zie schema hieronder) wordt een individueel verhaal en uiteindelijk leidt dit tot een opgeven, een 'het kan me niks meer schelen'.

Bron afbeelding : ikbeniemandniemand.be

Door de sociale uitsluitingen die mensen in armoede op de verschillende levensdomeinen ervaren krijgen ze te maken met wat armoede-experten Kristel Driessens en Tine Van Regenmortel 'declassering' noemen: het niet kunnen opnemen of het verliezen van betekenisvolle sociale rollen* in het sociale en gezinsleven en het culturele en politieke leven. Langdurig leven in armoede en sociale uitsluiting, maakt dat mensen zich steeds opnieuw gekwetst voelen. Deze kwetsuren zorgen ervoor dat mensen de greep verliezen op het eigen leven, angstig en wantrouwig worden.

Mensen in generatiearmoede lopen vaak al in hun vroegste kinderjaren kwetsuren op. Ouders in generatiearmoede hebben dezelfde wensen en dromen voor hun kinderen. Een leven in armoede zorgt echter voor heel wat stress, maakt mensen kwetsbaarder voor psychische aandoeningen en legt een enorme druk op de gezinsrelaties. Hierdoor kunnen kinderen in generatiearmoede opgroeien in een gezin waar er een gebrek kan zijn aan veiligheid. Voldoende liefde, affectie, geborgenheid en veiligheid is belangrijk voor de psychologische, cognitieve*, motorische* en sociale ontwikkeling van een kind en voor de ontwikkeling van een basisvertrouwen in zichzelf, andere mensen en de wereld.

De complexiteit van een leven in armoede zorgt ervoor dat mensen in armoede contact met zichzelf, andere mensen, diensten en voorzieningen, de bredere samenleving en de toekomst niet kunnen aangaan of verliezen. In het boek 'Bind-kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening' kunnen we lezen dat armoede-experten mensen in verschillende groepen indelen op basis van hoe ze omgaan met uitsluiting:

1) *De afglijders*: mensen in armoede die tot deze groep behoren, hebben het moeilijk met hun rol – en statusverlies. Ze zetten zich af tegen het afzakken op de sociale ladder en weigeren zich te identificeren met de nieuwe rol van cliënt, hulpvrager of werkloze. Isolement wenkt omdat ze geen aansluiting zoeken met andere mensen die gelijkaardige problemen ervaren. Ze aanvaarden hen niet als nieuwe referentiegroep* en tonen een afkeer ten aanzien van de levensstijl van deze groepen. Tegelijkertijd verliezen ze wel aansluiting met groepen die een hogere status kennen, ze kunnen financieel niet meer mee, verhuizen of maken zelf hun contacten oppervlakkeriger om hun problemen te verbergen, dit om uitsluiting door middenklasse te vermijden.

2) *De aangepasten*: Mensen in armoede die tot deze groep behoren, zetten wel de stap naar de groepen met een lagere status. Ze aanvaarden hun nieuwe identiteit en integreren zich in een groep van mindergegoede lotgenoten waar ze nieuwe netwerkleden vinden. Hier gaan ze win-winrelaties aan: een wederkerigheidsrelatie, vanuit een erkenning van elkaars beperktheiden en een respect voor elkaars problemen, staat centraal. Binnen dit beperkte netwerk kunnen ze zichzelf zijn en zich aanvaard voelen als mens (met problemen). Ze blijven gespaard van verdere vernederingen.

3) *De teruggetrokken wantrouwigen*: Teruggetrokken wantrouwige mensen durven niet meer te investeren in het gemeenschapsleven. Ze hebben negatieve ervaringen en zijn vaak gekwetst geraakt door gedrag van mensen. Anderen beperken zich tot zeer oppervlakkige relaties. Ze durven nog nauwelijks investeren in relaties.

4) *Statuszoekers*: Statuszoekers hebben een sterke behoefte aan menselijk contact en relaties. Ze werken aan nieuwe rollen waarin ze zich kunnen waarmaken en van anderen erkenning krijgen. Bijvoorbeeld als luisterend oor, klusjesman... Hier ontwikkelt men dan vaak eenzijdige geefrelaties.

5) *Wilde weldoeners*: Mensen in armoede die deel uitmaken van deze groep geven hun tijd en inzet aan het gemeenschapsleven of ze bieden, gezien hun leefsituatie, extreme hulp aan verwanten. In tegenstelling tot de statuszoekers, verwachten ze nauwelijks erkenning of respect in ruil. Dit kunnen we begrijpen als een extreme vorm van aandacht of respect vragen of als een poging tot investering in de toekomst.

6) *De gedumpte*: Mensen in armoede die tot deze groep behoren, blijven volledig geïsoleerd achter als gestigmatiseerd* achter. Ze hebben zo weinig status dat zelfs andere maatschappelijk kwetsbare mensen geen interesse meer in hen tonen.

2.4. Maatschappelijke kwetsbaarheid

Armoede en sociale uitsluiting vertellen ons ook iets over hoe de samenleving is georganiseerd. In het boek 'Bind-Kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening' en het document 'Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken?' schuiven Kristel Driessens, Dirk Geldof en Tine Van Regenmortel het verklaringsmodel* van maatschappelijke kwetsbaarheid naar voren. Hier erkennen ze de sociale uitsluitingsprocessen* op institutioneel* en structureel* niveau die mensen in armoede en sociale uitsluiting ervaren en die armoede (re)produceren.

Bepaalde bevolkingsgroepen lopen de kans gekwetst te worden door de manier waarop onze maatschappij georganiseerd is. Ze genieten weinig van het positieve aanbod aan informatie, vorming, hulpverlening en respect dat de maatschappij aan haar burgers biedt, maar worden in die contacten met maatschappelijke instellingen (de school, de politie en jeugdrechtsbank, het jeugdwelzijnswerk, de RVA...) vooral geconfronteerd met de controlerende, bestraffende en discriminerende aspecten. Hierdoor ontwikkelen ze weinig of geen positieve ervaringen. Mensen in armoede en mensen zonder armoede-ervaring botsen vaak op een verschil in leefwerelden*. Hoe groot het inlevingsvermogen van mensen zonder armoede-ervaring ook is, zij hebben – een enkeling niet te na gesproken – nooit in de harde realiteit van een leven in armoede gestaan. Zij hebben nooit die gevoelens van schaamte en vernedering gekend om telkens opnieuw hulp te vragen. Zij zijn vaak onbekend met de schuldgevoelens waaronder de arme gebukt gaat.

Dit groot verschil in leefwerelden is vaak ook een grote drempel voor mensen met armoede-ervaring om deel te nemen aan het doorsnee verenigingsleven. De meeste verenigingen zijn afgestemd op een middenklascultuur met een bijhorende middenklaslevensstijl. Ook de gespreksonderwerpen en de communicatiestijl kunnen maatschappelijk kwetsbare mensen afschrikken. Als we spreken over armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid moeten we zeker stilstaan bij **de vijf kloven die de grote kloof tussen mensen met en zonder armoede-ervaring weergeeft.**

De **gevoelskloof** is de minst gekende kloof en er wordt meestal weinig aandacht aan besteed. Mensen in armoede voelen zich vaak letterlijk niemand. De meeste mensen in armoede hebben een groot gebrek aan eigenwaarde. Het gevoel van permanente uitsluiting wordt dagelijks gevoeld en versterkt door de vele pogingen om aansluiting te zoeken bij de samenleving. Om er ook bij te horen, richten mensen in armoede zich op de uiterlijk waarneembare kenmerken van de middenklassers. Ze streven naar een mooie wagen, een gsm, dure merkkleding en andere statussymbolen die ze associëren met de wereld van de niet-armen. Het streven om erbij te horen wordt door de samenleving vaak genadeloos afgestraft.

Vervolgens gaapt er een immens grote **kennis-kloof** tussen beide werelden. Mensen in armoede kennen bijna niets van de wereld van de niet-armen. Meestal zijn ze zich daarvan onvoldoende bewust. Ze weten niet dat ze informatie missen, waardoor ze geen vragen kunnen stellen. Als ze met een bepaald probleem zitten, zoeken ze hulp in hun eigen kring van familieleden en vrienden die vaak met dezelfde problemen worstelen. Hierdoor doen ze onvoldoende ervaring op om bepaalde problemen op een goede manier op te lossen.

Bijzonder hardnekkig is de **vaardigheidskloof**. Mensen in armoede moeten constant een beroep doen op hun overlevingsstrategieën*. Het dagelijkse overleven vraagt enorm veel energie en tijd. Vaak blijft er onvoldoende tijd en energie over om andere vaardigheden te ontwikkelen. Hun leven is opgebouwd volgens een overlevingsstrategie, zonder de vaardigheden die noodzakelijk zijn om zich in de samenleving te kunnen handhaven. De oorzaak van het gebrek aan elementaire vaardigheden ligt in hun eigen kindertijd.

Verder is er de **krachtenkloof**. Mensen in armoede hebben veel meer positieve krachten dan doorsnee middenklassers. Ze hebben doorgaans een grenzeloos solidariteitsgevoel. Veel meer dan de gemiddelde burger hebben mensen in armoede de moed en de instinctieve drang om mensen te helpen. Mensen in een armoedesituatie hebben een vermogen om in moeilijke omstandigheden te overleven.

De **structurele kloof** is het best gekende, onderzochte en beschreven luik van de armoede. Mensen in armoede worden voortdurend uitgesloten van alle maatschappelijke levensdomeinen: huisvesting en energie, inkomen en tewerkstelling, onderwijs, gezondheidszorg, cultuur – en vrije tijdsparticipatie, enz....

Ten slotte is de **participatiekloof**. Mensen in armoede verliezen hun inbreng om hun eigen leven te leiden. Problemen worden vanuit de dominante cultuur (8 mensen op 10 zijn niet arm) bekeken en vanuit dit referentiekader* geïnterpreteerd. Vanuit dit kader worden oplossingen voorgesteld en wordt het traject ook nog eens geëvalueerd. Mensen hebben het gevoel weinig keuze te hebben en worden vaak niet uitgedaagd om na te denken over welke oplossing het beste voor hén zelf zou zijn. Het is moeilijk voor mensen in armoede om terug de controle over hun eigen leven te verwerven. Dit zorgt voor heel wat frustratie, conflicten en demotivatie: het is toch niet goed, ik word niet geloofd. Dit zorgt voor het beeld bij hulpverleners dat mensen in armoede dom zijn, ongemotiveerd, lui, onder invloed, emotioneel uit balans, tegen werken.

2.5 Verklaringsmodellen armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid

Doorheen de geschiedenis zijn er verschillende verklaringsmodellen voor armoede en sociale uitsluiting in ons land ontwikkeld.

NIVEAU	SCHULD (INTERN)	ONGEVAL (EXTERN)
Micro <u>Individu/gezin</u> Nadruk op individuele levensloop en verantwoordelijkheden.	Het individueel schuldmodel Geen of controlerende overheids-tussenkomensten.	Het individueel ongevalmodel Liefdadigheidsinstellingen of corrigerende overheids-tussenkomensten*.
Meso <u>Groep/ Organisatie</u> Nadruk op werking van voorzieningen en organisaties.	Het institutioneel schuldmodel Participatief werken gericht op menselijke waardigheid en wederzijdse ontwikkeling van talenten.	Het institutioneel ongevalmodel Participatief werken gericht op behoeftedekking en maatschappelijke inpassing.
Macro <u>Maatschappij</u> Nadruk op de samenleving en het sociaal beleid.	Het maatschappelijk schuldmodel Recht op maatschappelijke dienstverlening via structureel aanbod van voorzieningen	Het maatschappelijk ongevalmodel Tijdelijk, residueel aanbod van voorzieningen (welzijnswerk maakt zichzelf overbodig).

Het individueel schuldmodel

“Eigen schuld, dikke bult”

Dit eerste model legt de oorzaak van armoede en sociale uitsluiting volledig bij het individu: door hun luiheid, omdat ze niet willen studeren en willen werken, een gebrek aan verantwoordelijkheid en doorzettingsvermogen,... Iemand leeft dus in armoede door zijn eigen schuld. Het deelt de mensen in armoede op in *deserving poor* en *non-deserving poor*: zij die het verdienen om geholpen te worden en zij die het aan zichzelf te danken hebben en het dus niet verdienen om geholpen te worden. Het individueel schuldmodel staat voor de non-deserving poor.

Dit individueel schuldmodel stigmatiseert mensen in armoede en minimaliseert en/of ontkennt de knelpunten en sociale uitsluitingen met structurele oorzaken die een groeiend aantal mensen ervaren op tal van levensdomeinen. Dit model is één van de dominant aanwezige verklaringsmodellen.

Werken aan integratie vanuit deze visie vertrekt vanuit een gebrek bij het tekortschietende individu. De dienstverlening vanuit deze visie is louter gericht op het individu. Dit kan de vorm aannemen van begeleiding, opvoeding of herscholing, en in meer extreme vormen controle, sanctionering, ... Bv Werklozen en OCMW-steuntrekkers dienen schriftelijke bewijzen van hun inzet om werk te zoeken in te dienen. Sommige scholen delen het rapport van leerlingen niet uit zolang er nog openstaande schoolrekeningen zijn...

Het individueel ongevalmodel

“Och arme wat een pech”

Anderen wijten armoede en sociale uitsluiting aan een ongeluk dat een persoon of een gezin kan overkomen: echtscheiding, (langdurige) werkloosheid, ziekte of een arbeidsongeval. Kinderen in generatiearmoede horen eveneens thuis in deze kijk op armoede en sociale uitsluiting. Tegenover de ouders van deze kinderen wordt echter vaak het individueel schuldmodel gehanteerd.

Armoedebestrijding die vertrekt vanuit het individueel ongevalmodel, vertrekt eveneens vanuit individuele tekortkomingen. De tussenkomst wordt beperkt en selectief toebedeeld via bijzondere opvangvormen zoals publieke bijstand. Men treedt sociaal corrigerend op, maar de structuren blijven buiten beeld en het handelingssveld: financiële steun aan zieken, mensen met een beperking, wezen, weduwen, werklozen,... Wanneer dit niet gebeurt op basis van individuele liefdadigheid (voedselbedeling, crowdfunding, geefwinkels) maar door de overheid georganiseerd wordt dan evolueren we in de richting van sociale zekerheid. Bijvoorbeeld zoals tussenkomsten voor werklozen, zieken, mensen met een beperking, ...

Het maatschappelijk ongevalmodel

“Het zijn moeilijke tijden”

Er zijn ook verklaringsmodellen op het structurele/maatschappelijke niveau. Eén van deze modellen is het maatschappelijk ongevalmodel.

Dit verklaringmodel stelt dat armoede het gevolg is van conjuncturele veranderingen, een financiële en economische crisis, een oorlog of een milieuramp. Dit maatschappelijk ongevalmodel stelt dat deze armoede en sociale uitsluiting verdwijnt bij economische heropleving.

Bij armoedebestrijding vanuit de het maatschappelijk ongevalmodel wordt de verantwoordelijkheid verdeeld tussen het individu en de overheid. De overheid voorziet in een aanbod van algemene voorzieningen en individuen kunnen er gebruik van maken. Het als tijdelijk bedoelde aanbod zorgt voor de opvang van de gevolgen van sociale uitsluiting, maar pakt de maatschappelijke structuren niet aan.

Oplossing van het beleid: gebeurt via een institutioneel* aanbod van voorzieningen. In afwachting moet de samenleving een opvangsysteem uitwerken: Wet vervroegd pensioen voor oudere werklozen, Wet collectieve ontslagpremie, en verplichte outplacement bij een grote ontslagronde. Spaarkaarten voor skiverlof/uitstappen op school; fondswervende activiteiten om mindere subsidies op te vangen.

Het maatschappelijk schuldmodel

“Onze wetten functioneren niet zo goed”

Op maatschappelijk niveau hebben we ook het maatschappelijk schuldmodel. Dit verklaringsmodel stelt dat armoede ingebakken is in onze maatschappelijke structuren. De manier waarop onze samenleving georganiseerd is, creëert armoede. Armoede is het gevolg van structurele uitsluitingsprocessen* in onze maatschappij. Bijvoorbeeld op vlak hoe werk wordt georganiseerd. Kritische theorieën stellen dat de oorzaak van armoede zit in het kapitalisme.

Bij armoedebestrijding vanuit het maatschappelijk schuldmodel wordt er vertrokken vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid. De hulpverlening die vertrekt vanuit dit model garandeert een recht op maatschappelijke dienstverlening om een leven te kunnen leiden dat beantwoordt aan de menselijk waardigheid. Tegelijk pakt het de maatschappelijke structuren aan die armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid in stand houden. De oplossing van het beleid gebeurt via een structureel aanbod van voorzieningen. Bijvoorbeeld Voedselbanken in plaats van een leefbaar vervangingsinkomen, huursubsidies in plaats van betaalbaar wonen via huurreglementering, studiebeurzen in plaats van betaalbaar onderwijs, enzovoort.

Het institutioneel schuldmodel

“We kunnen niet goed doen voor iedereen.”

Sinds het oorspronkelijk verklaringsmodel van Vranken uit 1977 werd door dezelfde Jan Vranken en Dirk Geldof (1998) en Kristel Driessens en Tine Van Regenmortel een niveau bijgevoegd: het institutioneel niveau.

Op het institutionele niveau vinden we verklaringen van armoede die de schuld leggen bij gemeenschappen of organisaties, zoals bij het institutioneel schuldmodel. In het boek ‘Bind-kracht in armoede: leefwereld en dienstverlening’ lezen we het volgende over dit verklaringsmodel:

“Zelfs voorzieningen opgezet om mensen onderaan de sociale ladder meer kansen te bieden of om armoede te bestrijden, krijgen af te rekenen met dezelfde problemen die armoede veroorzaken, door de manier waarop de organisatie werkt. We denken aan de gebrekkige toegankelijkheid, gebrek aan efficiëntie en coördinatie, het Matteüs-effect of de bureaucratische bestending van armoede via het afhankelijk maken en houden van gebruikers.”

‘Mét mensen in probleemsituaties gaat men na hoe ze uitgesloten worden. In dialoog zoekt men hoe organisaties effectiever kunnen werken voor kwetsbare groepen of voor die mensen voor wie ze bedoeld zijn. Het gaat om competentie-inwikkeling om samen een meer toegankelijke hulpverlening met langetermijneffecten te bekomen, schrijven Geldof en Driessens (2009). Bv Een job accepteren betekent soms inkomensverlies, verlies van een plek in de crèche omdat de plek dient voor mensen die werkloos zijn, kan leiden tot huurverhoging van de sociale huurwoning.

Het institutioneel ongevalmodel

“Hun cultuur zorgt voor armoede”

Tot slot hebben we het institutioneel ongevalmodel. Dit verwijst naar processen die hulpvragers overkomen en/of waarop ze reageren. Zo spelen vaak verborgen en onbedoelde stigmatiseringsprocessen: instituties én welzijnsvoorzieningen maken mensen vaak afhankelijk. Algemene voorzieningen zijn meestal afgestemd op een (blanke) middenklascultuur, waardoor andere groepen moeilijker hun rechten kunnen laten gelden (Driessens, Geldof 2009:09).

Ook de armoedebestrijding vanuit het institutioneel ongevalmodel kent een participatieve invalshoek. Er wordt participatief gewerkt rond behoeftedekking en maatschappelijk inpassing. Bijvoorbeeld een verschillende kijk op man-vrouwverhouding scheppen voor de verschillende cultuurgemeenschappen andere verwachtingen qua onderwijs, gezondheidszorg, tewerkstelling...

2.6 Krachten van mensen in armoede

Om een volledige kijk op armoede en sociale uitsluiting te krijgen moeten we ook kijken naar de krachten, talenten, overlevingsstrategieën, creativiteit en het sociaal netwerk van mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren.

Elke dag opnieuw moeten mensen in armoede omgaan met een veelheid van problemen. Ze worden geconfronteerd met de onzekerheid over, voor de meeste mensen evidente, levensbehoeften: wonen, genoeg inkomen, gezondheid, te eten hebben, werk, verwarming, deurwaarders, problemen op school,... Dit vraagt heel wat inzet, creativiteit, kracht en doorzettingsvermogen. Deze inzet, kracht en doorzettingsvermogen worden heus niet altijd benoemd en erkend. Nochtans is dit enorm belangrijk willen voorbij het individueel schuldmodel denken raken.

Arm zijn, maar rijk aan levenservaring. Mensen in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid hebben veel levenservaring en een grote ervaringsdeskundigheid. Ze weten beter dan wie ook wat het is om in armoede te leven, hoe het voelt langdurig sociaal uitgesloten te worden en hoe hier met vallen en opstaan mee om te gaan. Sommige mensen in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid zijn vertrekkende vanuit hun ervaringsdeskundigheid dagdagelijks actief binnen participatieve en krachtgerichte armoedebestrijdingsprojecten, dit om de structurele uitsluitingen en (re)productiemechanismen van armoede te benoemen, voorstellen tot aanpak te formuleren en ook hoopvolle sociale projecten vorm te geven.

2.7 Visie op armoedebestrijding

Zoals we gezien hebben ervaren mensen in armoede sociale uitsluitingen met structurele oorzaken op verschillende levensdomeinen. De sociale uitsluitingen die veel mensen in armoede ervaren zijn dezelfde, wat verschilt is hoe ze hiermee om gaan. Ieder persoon in armoede gaat op een andere manier om met deze structurele uitsluitingsmechanismen. Sommigen vinden in deze onrechtvaardigheden de kracht om verder te gaan, anderen trekken zich na de zoveelste kwetsende ervaring terug om verdere kwetsuren te vermijden. Er is dus een wisselwerking tussen structurele uitsluitingsprocessen op maatschappelijk en institutioneel niveau en het persoonlijke niveau. Dit maakt dat armoedebestrijding complex is.

Benaderingen die vertrekken vanuit het eerder vermelde individueel schuldmodel zijn gedoemd om te mislukken. We moeten gaan voor een beleid dat werkt op alle niveaus: het structurele, het institutionele en het individuele niveau. De laatste tijd wordt er veel gefocust op een krachtgerichte* benadering op individueel niveau, en dan vooral toeleiding naar werk. Werk is inderdaad een belangrijke hefboom tegen armoede, tenminste als er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Maar het mag daar niet stoppen. Armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid zijn zoveel meer dan alleen werk hebben of niet. Begrijp ons niet verkeerd, een krachtgerichte benadering op basis van gelijkwaardigheid van mensen in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid is enorm belangrijk, maar dat mag er nooit toe leiden dat er niet gewerkt wordt aan de maatschappelijke structuren die armoede (re)produceren.

Het bestrijden van armoede en sociale ongelijkheid vraagt een participatieve en krachtgerichte* aanpak die de sociale uitsluitingen benoemt en aanpakt, grondrechten garandeert, de binnenkant (de belevingswereld) van mensen in armoede respecteert en samen met mensen in armoede duurzame stappen vooruit zet, dit vertrekkende vanuit de krachten, vaardigheden en overlevingsstrategieën. Een participatief, krachtgericht en emancipatorisch* armoedebeleid moet dus werken zowel op het niveau van de maatschappelijke structuren, de maatschappelijke instituten/Organisaties en gemeenschappen en hun structuren en eventuele dienstverlening, als op het individueel niveau van een mens met armoede-ervaring. Het ene luik kan niet zonder het andere.

3. HOLEBI'S – EN TRANSGENDERORGANISATIES EN WERKEN ROND ARMOEDE: WAT VOORAF GAAT

3.1. Praktische zaken vooraf

Locatie

Wil je samen met holebi's en transgenders in armoede werken rond het thema armoede en de drempels die ze ervaren bij het al dan niet deelnemen aan het holebi – en transgenderverenigingsleven, dan moet je (extra) aandacht hebben voor een aantal zaken. Eèn daarvan is de locatie waar alles gaat plaatsvinden.

De buurt en de plek waar er wordt samengekomen is belangrijk. Het is van belang deze zorgvuldig uit te kiezen. De plek die je kiest kan ook iets vertellen over de visie van waaruit je als vereniging vertrekt.

Het lokale holebihuis of de vaste plek van een holebi- en transgendervereniging kunnen mogelijke interessante plekken zijn, dit om verschillende redenen. Maar het kan zeker ook mensen afschrikken, zeker mensen die moeilijk of niet de weg vinden naar het lokale holebihuis. En dit is tenslotte de doelgroep die we willen bereiken.

Het kan interessant zijn om een meer 'neutrale' plek op te zoeken. Je kunt best een plek zoeken waar maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders zich op hun gemak kunnen voelen. Dit kunnen bijvoorbeeld de lokalen zijn van een lokale vereniging waar armen het woord nemen en die je na openingsuren kunt afhuren. Of een lokaal dienstencentrum dat centraal gelegen is. Belangrijk is ook dat de plek centraal gelegen is en dus gemakkelijk bereikbaar is. Zo vermijd je dure verplaatsingskosten, wat mensen kan afschrikken.

Eènmaal een plek gevonden kan je – indien nodig- deze aankleden en aangenaam maken zodat iedereen zich op zijn gemak voelt.

Omkadering en afspraken

Het is belangrijk dat de werking kan rekenen op een stevige omkadering. Mensen in armoede hebben recht op een degelijke en kwaliteitsvolle aanpak. Hier zien wij vooral 2 belangrijke zaken: begeleiding en praktische omkadering.

Het is van enorm belang dat het project kan rekenen op degelijke begeleider(s). Inzicht hebben in de problematiek van armoede, het holebi- en transgenderverenigingsleven en ervaring hebben in het begeleiden van groepen zijn essentiële aspecten. Doorheen het traject moet je ook oog hebben voor de eventuele noden en vragen van de individuele deelnemers.

Het is belangrijk dat iedereen die betrokken is, zich bewust is van welke denk- en verklaringskaders er voorkomen onder de mensen binnen de vereniging. Je vindt meer informatie over deze denk- en verklaringskaders in hoofdstuk '2.5. Verklaringsmodellen armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid.'

Verder is een open respectvolle communicatie enorm belangrijk. Deze communicatie moet vertrekken vanuit een goed inzicht in de problematiek van armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid enerzijds het holebi- en transgenderverenigingsleven anderzijds. Men dient mensen met armoede-ervaringen te beschouwen als gelijkwaardige actieve partners in de vereniging.

Een tweede drempel die volwaardige participatie* van groepen met minder behartigde belangen bemoeilijkt, heeft te maken met de participatiecultuur en de vaardigheden en kennis die mensen ervoor moeten hebben. Mensen in armoede zijn niet gewoon om hun mening te geven en hebben vaak het gevoel dat participatie toch niets voor hen is. Dat heeft voor een deel te maken met een gebrek aan participatie-ervaring Maar ook een gebrek aan algemene vaardigheden om informatie goed te kunnen opnemen en plaatsen vormt moeilijkheden.

Mensen in armoede zijn vaak niet gewend te functioneren binnen de vergadercultuur die de meeste verenigingen kenmerkt. Bijeenkomsten duren te lang en inhoud worden vaak op een erg abstract niveau behandeld. Het tempo waarmee onderwerpen worden behandeld ligt te hoog met als gevolg dat mensen moeite hebben om alles goed te begrijpen. Het gehanteerde taalgebruik is in veel gevallen ingewikkeld en onvoldoende concreet. Enkele tips om rekening mee te houden als je werkt met maatschappelijk kwetsbare mensen :

- Zorg dat alle partijen kunnen meedenken en -praten op hetzelfde niveau. Zorg voor extra ondersteuning voor mensen die dat nodig hebben. Dit kan bijvoorbeeld door een voorbereidende sessie te houden waarop je het onderwerp al een eerste keer bespreekt. Zorg ook voor verschillende methodieken om uw mening te geven.
- Kies voor duidelijke en begrijpbare taal. Bijna alle onderwerpen kun je ook met simpel taalgebruik bespreken. Vermijd abstracte moeilijke woorden. Maak het taalgebruik bespreekbaar: laat mensen weten dat ze gerust om verduidelijking mogen vragen.
- Hou de inhoud concreet. Gebruik voldoende voorbeelden. Zorg dat ze aansluiten bij de leefwereld van de deelnemers. Gebruik visuele voorstellingen.
- Ga er niet van uit dat iedereen alles begrepen heeft. Peil bij de deelnemers of iedereen nog kan volgen.
- Hou bijeenkomsten kort. Twee tot 3 uur maximum.
- Wissel vergaderingen af met andere activiteiten: een buurtwandeling, een bezoek aan een dienst of instelling, een toegankelijk verhaal van een deskundige, getuigenissen van mensen enzovoort. Zo blijft het proces afwisselend en interessant.

Om een vergadermoment te bepalen moet je rekening houden met andere activiteiten in de buurt. Een buurtmaaltijd, een voedselbedelingsmoment, een moedergroep,... kunnen potentiële groepsleden tegenhouden. Voor werkende mensen moet je een avondvergadering voorzien, enz....

Verder hebt je ook materiaal nodig om workshops/vergaderingen te organiseren en te begeleiden.

3.2 De doelgroep

De bedoeling van de werkgroep armoede en sociale uitsluiting van çavaria en de lokale verenigingen die rond armoede en sociale uitsluiting en het holebi- en transgendersverenigingsleven gaan werken, is de problematiek van armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid onder holebi's en transgenders meer zichtbaar te maken, bespreekbaar te maken en het holebi- en transgendersverenigingsleven meer toegankelijk te maken voor holebi's en transgenders met armoede-ervaring, dit zowel op het niveau van de verenigingen en regenbooghuizen, als op het niveau van de koepelorganisatie çavaria.

Er zijn dus verschillende doelgroepen binnen dit project: holebi's en transgenders zonder armoede-ervaring en holebi's en transgenders met armoede-ervaring, die al dan niet actief zijn binnen het holebi- en transgendersverenigingsleven. Mensen in armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid zijn geen homogene groep. Je hebt generatiearmen, nieuwe armen, gekleurde armen, enzovoort.

Generatiearmoede is armoede die van generatie op generatie doorgegeven wordt. Kinderen die in armoede geboren worden, hebben in verhouding een grotere kans om later ook in armoede te leven. Of, anders gezegd, voor hen is het nog moeilijker om uit de armoede te geraken. De kenmerken van kansarmoede zijn bij hen heel nadrukkelijker aanwezig en zeker ook de gekwetste binnenkant van armoede laat zich bij hen heel scherp voelen.

'Nieuwe' armen hebben het vroeger vaak goed gehad maar moeten zich plots afvragen hoe ze het financieel zullen beredderen. Bijvoorbeeld mensen die hun job verliezen of alleenstaanden die door een scheiding op èèn inkomen terugvallen. Ze moeten hun levensstijl aanpassen, hebben het gevoel dat ze niet meer mee kunnen. Deze groep van mensen hebben het moeilijk met hun rol- en statusverlies. Ze zetten zich af tegen de neerwaartse mobiliteit. Isolement wenkt omdat ze geen aansluiting zoeken met andere mensen die gelijkaardige problemen ervaren en niet meer mee kunnen met de groep waartoe ze ooit behoorden.

Armoede stijgt het snelst bij etnisch-culturele minderheden. Dit blijkt uit de jaarboeken armoede en sociale uitsluiting. Bovenop de structurele (re)productiemechanismen van (generatie)armoede worden mensen van etnisch-culturele minderheden ook nog eens geconfronteerd met discriminatie op basis van hun afkomst. Holebi's en transgenders met een andere etnisch-culturele achtergrond kunnen ook nog eens uitsluiting ervaren in hun gemeenschap op basis van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Dit alles is van belang voor het samenstellen van de werkgroep. Je moet zeker stilstaan bij een aantal vragen wat betreft de samenstelling van de groep waarmee je vertrekt. Verder is het ook enorm belangrijk om een veilige omgeving te creëren. Mensen die in armoede leven, worden uitgesloten in de maatschappij en moeten in de eerste plaats het gevoel krijgen dat ze welkom zijn in de werking en zich sterk en veilig genoeg voelen om hun verhaal en ervaringen te vertellen.

Wanneer men werkt met een groep bestaande uit mensen in armoede en externen is het van groot belang het evenwicht in het oog te houden. Om participatief* te werken, is het noodzakelijk dat het aantal mensen in armoede en het aantal mensen zonder armoede-ervaring minstens evenredig is, maar vooral dat de mensen die in armoede leven centraal blijven staan. Ieder van hen, zowel de mondige als de minder mondige, moet zich veilig voelen.

Groepen bereiken

Bestaande groepen

- Zijn er bestaande groepen waar je mee kan werken?
- Bestaan er formele participatiekanalen (een buurtraad, een ouderenadviesraad, een oudergroep)?
- Een bestaande groep creëert voor mensen een gevoel van veiligheid.
- Vanuit deze veiligheid kan je hen bevragen of uitnodigen naar een ander overleg.

Vindplaatsgericht

- Dit wil zeggen dat je mensen opzoekt op de plekken waar ze zich bevinden: bijvoorbeeld de wachtruimte van een dokterspraktijk, bij Kind & Gezin, winkels, rusthuizen, sociale restaurants, ...
- Bouw vertrouwen op en zorg dat je regelmatig langsgaat op die plekken, dat mensen je leren kennen en weten wat jouw werk is.

Breng hiervoor een bezoekje aan www.desocialekaart.be. Hier vind je onder andere je lokale OCMW/ sociaal huis, werkwinkel, vakbond, buurthuis, enzovoort.

4. HOLEBI- EN TRANSGENDERORGANISATIE EN WERKEN ROND ARMOEDE: VAN START GAAN

Een project opstarten dat de thematiek van armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid onder holebi's en transgenders meer zichtbaar maakt, bespreekbaar maakt en het verenigingsleven meer toegankelijk maakt voor holebi's en transgenders met armoede-ervaring, vraagt een grondige stapsgewijze aanpak.

In dit hoofdstuk bieden we jullie een stappenplan aan dat jullie kan helpen bij het aanpakken en wegwerken van de drempels die ervaren worden. Het stappenplan bestaat uit 3 grote onderdelen, nl de analyse van de beginsituatie, Visie – en missieontwikkeling en Opstellen actieplan. Binnen elk van die grote stappen zijn verschillende tussenstappen opgenomen. Per onderdeel geven we een aantal methodieken, reflectievragen en toetsingsvragen mee die jullie kunnen helpen met het verder uitwerken en het evalueren van het stappenplan. Reflectievragen zijn verdiepende vragen. Ze helpen je doelstelling verhelderen, verduidelijken, af te grenzen, bepalen,... Ze worden steeds aan de vereniging gesteld en niet aan de doelgroep. Toetsingsvragen zijn controlevragen. Ze helpen je nagaan of je doelstelling is bereikt. Hoe weet je dat de doelstelling is bereikt?

4.1 Analyse beginsituatie

Drempels, noden, behoeften en kansen.

Een eerste belangrijke stap is een analyse maken van de begin/startsituatie en de noden en behoeften.

Deze gebeurt het best op organisatieniveau, bestuurs – en vrijwilligersniveau, aanbodniveau en doelgroepniveau.

- Organisatieniveau/organisatiebeleid (Roze huis, holebi-en transgenderorganisatie): heeft de organisatie waar het project of de focusgroep deel van uitmaakt een beleid rond het meer zichtbaar maken, het bespreekbaar maken van armoede en sociale uitsluiting binnen de holebi - en/of transgenderorganisatie? Indien ja, wat zijn de resultaten? Wat is de feedback die we krijgen?
- Bestuurs – en vrijwilligersniveau: de socio-economische diversiteit onder de bestuursleden en (vaste) vrijwilligers die de activiteiten vormgeven en begeleiden, de competenties van de bestuursleden en vrijwilligers om te werken met maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders, enzovoort.
- Dienstverlenings- en aanbodniveau: is de dienstverlening en het aanbod aan activiteiten die we onze doelgroep aanbieden voldoende afgestemd op de leefwereld van maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders? Is het aanbod herkenbaar, aantrekkelijk, toegankelijk voor holebi's en transgenders in armoede, sociale uitsluiting?
- Doelgroep: bereikt de organisatie de doelgroep voldoende? Is het aanbod herkenbaar, aantrekkelijk, toegankelijk voor holebi's en transgenders in armoede, sociale uitsluiting? Hoe ervaart de doelgroep het huidige aanbod? Welke drempels ervaren maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders?

Beschrijf niet alleen de moeilijkheden, maar ook de mogelijke oorzaken. Daarnaast is het belangrijk om bij de start van het proces in kaart te brengen wat reeds goed gaat en welke positieve kansen er zijn. Vanuit een positieve invalshoek vertrekken, werkt motiverend. Maak naast een analyse van de begin/startsituatie ook een lijst van organisaties in de omgeving die werken rond armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid. Maak gebruik van verschillende methodieken zodat iedereen kan deelnemen, ook zij die mondeling minder sterk staan. Bij deze analyse is het belangrijk om oog te hebben voor de 5 B's : bereikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bruikbaarheid en begrijpbaarheid.

Bereikbaarheid: heeft betrekking op de lokalisatie van het aanbod, maar ook over informatie erover. Waar is de organisatie? Hoe is het onthaal georganiseerd? Zijn er aanspreekpersonen? Zijn die gekend/zichtbaar? Is duidelijk aan de ingang welke organisatie achter de deur verscholen zit?

Beschikbaarheid: wil zeggen dat het aanbod beschikbaar is zonder voorafgaande toelatingsvereisten, maar ook dat stabiele, persoonlijke relaties kunnen uitgebouwd worden met de begeleiding.

Betaalbaarheid: is de prijs volgens de organisator betaalbaar of ook volgens hen voor wie het bedoeld is? Wat krijg je voor het bedrag dat je betaalt? Hoe wordt omgesprongen met betaalbaarheid? Worden de prijzen ervaren als een drempel?

Bruikbaarheid: houdt verband met het aanbod: verandert dat iets concreets? Vinden mensen er ondersteuning in door deel te nemen? Voor wie is het aanbod bedoeld? Speelt het aanbod in op vragen/noden?

Begrijpbaarheid: het duidelijk waar de organisatie voor staat en wat ze doet? Is duidelijk wat aangeboden wordt en waarom? Zorgt het aanbod ervoor dat mensen zelf hun eigen situatie in handen kunnen nemen? Is het transparant?

Deze 5 B's zijn ook leidraden voor het ontwikkelen van acties om concreet werk te maken van de operationele doelstellingen.

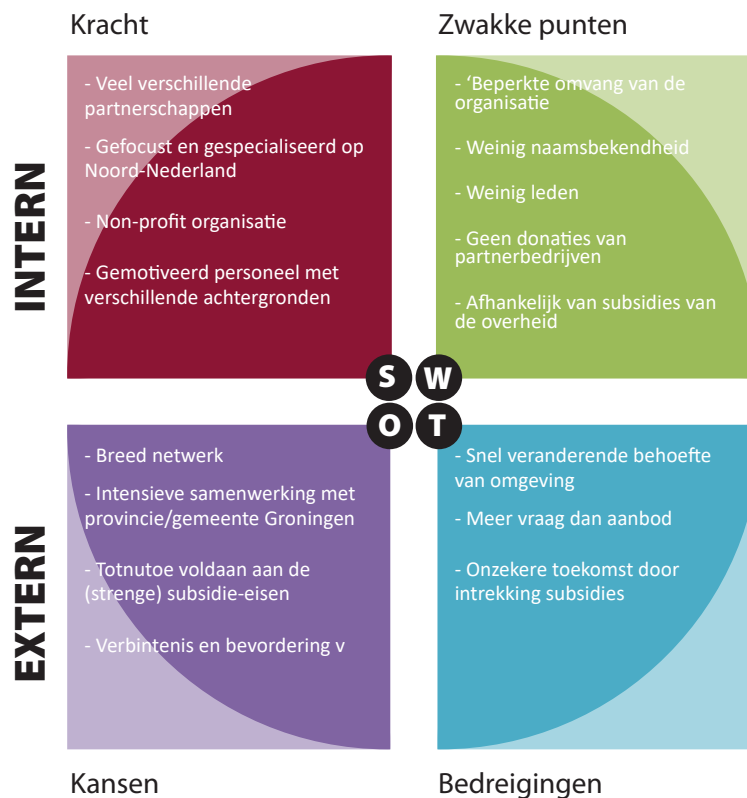
METHODIEKEN

De SWOT-analyse

Een SWOT-analyse is een uitgebreide analyse van de organisatie, waarbij de sterke en zwakke punten en de kansen en bedreigingen van de organisatie in kaart worden gebracht. Zo staat de afkorting SWOT voor Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats, ofwel sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen. De SWOT-analyse is dan ook een goed middel om de huidige koers van de organisatie te beoordelen en te bepalen op basis van deze beoordeling wat de organisatie nog moet doen om meer maatschappelijk kwetsbare holebi's en transgenders aan te trekken en te betrekken.

Werkwijze:

1. Introduceer de SWOT methodiek en het doel hiervan voor je project/de organisatie.
2. Afhankelijk van de grootte van de groep kan je opsplitsen in kleinere groepjes. Belangrijk hierbij is dat je zorgt dat de groepjes zo divers mogelijk zijn om zoveel mogelijk verschillende perspectieven samen te brengen. Ook als je totale groep maar uit 12 mensen bestaat kan het zinvol zijn om op te splitsen in kleine groepjes (bijvoorbeeld 3 groepjes van 4 personen). Dit stimuleert iedereen om actief mee te denken en het woord te nemen.
3. Geef de groepen 20-30 minuten om te brainstormen en de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen op te lijsten. Vraag hen hierbij op zoek te gaan naar concrete voorbeelden in organisatie en hun eigen functie binnen de organisatie. Geef zeker ook aan dat een brainstorming niet 'fout' kan zijn en de uiteindelijke verfijning later zal komen.
4. Breng de hele groep weer samen om de informatie te delen. Je volgt hier best de letters van SWOT (dus eerst de sterktes, dan de zwaktes, vervolgens de kansen en uiteindelijk de bedreigingen). Laat één groepje de sterktes die zij hebben geïdentificeerd presenteren aan de hele groep. Geef dan ruimte aan de andere groepen om sterktes die niet zijn genoemd door het eerste groepje aan te vullen. Laat voor de zwaktes een ander groepje beginnen en laat vervolgens weer door de andere groepen aanvullen. Doe hetzelfde voor de kansen en bedreigingen.
5. Identificeer gezamenlijk de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Zoek vervolgens naar hoe je elementen uit de verschillende categorieën kan combineren. Hier is het belangrijk om de belangrijkste werkpunten te selecteren.

Bron voorbeeld SWOT-analyse: birgithtoolbox.wordpress.com/swot-analyse/

Problemen- en doelenboom (kan hier en bij uitwerken doelstellingen en acties gebruikt worden)

Werkwijze:

1. *Benoem problemen in groepjes.* In kleine groep worden de noden en problemen in relatie tot het thema waarrond men wil werken, uitgesproken. Deze worden op afzonderlijke post-its of kaartjes genoteerd.

2. *Gropeer in grote groep de problemen in termen van oorzaak-gevolg.* Plaats de problemen (geschreven op post-its) in termen van oorzaak – gevolg bij elkaar. Zo ontstaat als het ware een boom met blaadjes (post-its). Orden problemen in termen van oorzaak-gevolg. Problemen die fundamenteel zijn hang je onderaan: ze vormen 'de wortels' en 'de stam' van de boom. Gevolgen hang je in 'de kruin'. Met pijlen kan je de problemen (oorzaak-gevolg) met elkaar verbinden. Cluster ook problemen die samenhangen. Op deze wijze krijg je zicht op waar een geformuleerd probleem mee te maken heeft en wat eventuele onderliggende problemen zijn. Daarnaast geeft een problemenboom ook visueel weer welke problemen samenhangen.

3. *Gropeer de oorzaken.* Na het samenhangen van problemen bekijk je op welke problemen je als groep vat hebt en welke problemen in een groter kader moeten geplaatst worden. Problemen waar je zelf geen aandeel in hebt, worden weggehaald. Hierrond kan je immers weinig ondernemen. Het heeft ook weinig zin hier in eerste instantie energie aan te verliezen. Het is wel belangrijk deze informatie bij te houden. Voor problemen waar je zelf wel invloed op kan hebben, kun je nadien zoeken naar mogelijke acties.

4. *Formuleer oplossingen en doelen.* In deze stap ga je van een problemenboom naar een oplossingenboom. Verdeel de deelgroepen over duo's. Bespreek in duo de deelgroepen en ga hiermee aan de slag. Benadruk dat iedereen mag brainstormen over mogelijke oplossingen voor de opgetekende problemen. Overloop de ideeën van deze oplossingen in groep.

5. *Groeper acties in een tijdspad.* Focus in deze laatste stap op acties. Bekijk de clusters met problemen en mogelijke oplossingen. Hoe verder een probleem opgesplitst wordt in onderliggende oorzakelijke problemen, hoe eenvoudiger het is om bij deze deelproblemen acties te formuleren. Je verfijnt de oorzaken tot aan de 'wortels' van de boom en tekent in de kruin de gevolgen uit. Vervolgens formuleer je acties bij de problemen waar je zelf een invloed op hebt en dit op kaartjes in een andere kleur. Het kan gaan om sterke punten of mogelijkheden tot al of niet concrete acties die het probleem helpen oplossen. Formuleer samen een aantal acties die je kan ondernemen om de problemen op te lossen en/of aan te pakken. Schrijf deze acties op aparte kaartjes. Neem vervolgens de kaartjes en orden ze in een tijdspad. Welke acties kan je op korte termijn verwezenlijken? Welke acties zullen later opgestart worden? Geef tot slot ook de randvoorwaarden aan die nodig zijn om de acties te doen slagen.

Oplijsting organisaties

Zoals we eerder al aangegeven hebben maakt het maken van een overzicht van de organisaties en diensten die rond armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid werken deel uit van de analyse van de beginsituatie. Bij dit overzicht heb je niet enkel aandacht voor de organisaties en diensten waarmee je al samenwerkt, maar ook voor deze waarmee je nog niet samenwerkt en die interessant kunnen zijn voor de toekomst. Deze lijst kan inspiratie geven bij het formuleren van de doelstellingen en acties, maar kan ook gebruikt worden nadat deze doelstellingen zijn geformuleerd. De bedoeling is om te komen tot samenwerking.

Deze al dan niet kortstondige of langdurige samenwerking kan gebeuren tijdens elke stap en kan allerlei vormen aannemen : inhoudelijke input over het thema armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid, begeleiding bij het doorlopen van het traject van de oprichting van het project/de focusgroep en uitwerking van het plan, inhoudelijke en praktische samenwerking bij het vormgeven, begeleiden en evalueren van de concrete acties, enzovoort.

Voor we alles gaan oplossen stellen we vier kolommen op waar we alles in gaan noteren.

1. *Inventariseer organisaties uit de buurt.* Ga na welke organisaties in jouw buurt aanwezig zijn. De overzichtslijst biedt inspiratie om zo ruim mogelijk organisaties in de buurt in kaart te brengen. Noteer de namen van de organisaties in de tweede kolom, en geef, waar mogelijk, al aan wie verantwoordelijken/mogelijke contactpersonen zijn. De website www.socialekaart.be kan je hierbij helpen.

2. *Breng bestaande samenwerkingsverbanden in kaart.* Ga voor jouw organisatie na met welke organisatie(s) je reeds samenwerkt. Je kan die aankruisen in de derde kolom van het werkinstrument en erbij vermelden op welke manier de samenwerking nu vorm krijgt. Geef indien mogelijk aan welke kansen tot samenwerking nog openliggen.

3. *Ga op verkenning: kennismakingsgesprekken met mogelijke partners.* Maak een lijst van partners met wie je wil kennismaken. Zorg dat je kort toelicht wat het doel van de kennismaking is, wat mogelijke vervolgstappen zijn.

4. *Maak een lijst van andere potentiële partners.* Tot slot kan je in de vierde kolom van het werkinstrument aangeven met welke partners – zowel bestaande als nieuwe – je mogelijkheden tot samenwerking ziet in functie van het opstarten van een samenwerkingsverband/ de vastgestelde behoeften van jouw doelgroep. Breng in kaart vanuit welke invalshoek de betrokken organisaties werken.

Reflectievragen

Vragen aan vereniging (Regenbooghuis/ individuele holebi- en transvereniging)

- Waarom willen we de doelgroep bereiken ?
- Wie behoort tot de doelgroep? Hoe stel je dat vast?
- Waar kunnen we onze doelgroep vinden? Welke gegevens werden hiervoor geraadpleegd?
- Hoe groot is de doelgroep in je beweging? Hoe stel je dat vast? Hoe speelt de vereniging hier op in?
- Wat zijn de noden en behoeften? Voor welke subgroep?
- Welke activiteiten zijn al aanwezig? Bereiken we hiermee de doelgroep?
- Op welke manier doen jullie dat?
- In hoeverre komen zij tegemoet aan de behoeften van de verschillende subdoelgroepen? Welke tekorten zijn er?
- Op welke wijze werkt de vereniging samen met andere partners voor gegevensuitwisseling over de noden en behoeften?

Toetsingsvragen

Vragen aan vereniging

- Welke activiteiten bied je aan?
- Welke gegevens heb je over de noden en eventuele tekorten in het aanbod?
- Hebben wij zicht op wat de doelgroep mist in het aanbod?

Vragen aan doelgroep

- Waar kan je in de buurt als holebi en/of transpersoon zoal naartoe?
- Neem jij deel aan activiteiten die het Roze Huis/vereniging aanbiedt?
- Welke activiteiten mis je nog in het aanbod?
- Werd jou ooit gevraagd welke activiteiten je zou willen? Welk gevolg werd daaraan gegeven?
- Op welke wijze worden jullie bevraagd over jullie noden?
- Op welke manier wordt er rekening gehouden met jullie noden en behoeften?
- Ken je mensen die graag zouden deelnemen of mensen die in het verleden hebben deelgenomen, maar nu niet meer komen? Waarom hebben sommigen afgehaakt?
- Wat weet je over de organisatie? Hoe heb je over de organisatie gehoord?
- Wat is volgens jou de beste manier om het aanbod van de organisatie bekend te maken?

4.2 Visie – en missieontwikkeling.

Na de analyse van de beginsituatie en de noden en behoeften van de doelgroep en het holebi- en transgenderverenigingsleven, is de missie – en visieontwikkeling een belangrijke 2de stap bij het verder ontwikkelen van een project/focusgroep rond holebi's en transgenders en armoede.

De missie geeft kernachtig de bestaansredenen en waarden van een project/focusgroep weer. Het is de basis van de identiteit van een project/focusgroep. M.a.w. door middel van je missie geef je aan wie je bent, wat je doet en wat je wil bereiken.

- Wie zijn we en wat doen we?
- Wat zijn onze waarden?
- Wat willen we betekenen en voor wie?
- Hoe willen we met onze doelgroep omgaan?

Een heldere visie maakt duidelijk wat de toekomstdoelen van je organisatie zijn. Door deze doelen duidelijk te formuleren, stuur je de organisatie in de gewenste richting. Met een goed uitgeschreven visie maak je de missie verder concreet. Het inspireert de medewerkers/deelnemers en de omgeving om naar de beoogde doelen toe te werken.

Wat is de kijk op armoede? Is armoede een kwestie van het niet hebben van geld en andere zaken die je kan zien: de buitenkant of gaat het ook over het zijn: de binnenkant? Liggen de oorzaken bij het individu? Is het hun eigen schuld? Komt het door persoonlijke tegenslagen? Of bekijk je ook het aandeel van de samenleving? De manier waarop onze maatschappij georganiseerd is. De heersende structuren en regelgevingen die maken dat armen geen aansluiting vinden bij verschillende deelgebieden van het maatschappelijk leven, en dus ook het holebi – en transgenderverenigingsleven. Geloof je in verbetering? Komt men hier ooit uit?

Met een goed uitgeschreven en gedragen missie en visie kan je **naar buiten treden en je project/focusgroep een plaats in de maatschappij** geven.

Neem de tijd om tot een goede missie – en visieontwikkeling te komen. Maak gebruik van verschillende methodieken zodat iedereen kan deelnemen, ook zij die mondeling minder sterk staan. Betrek zoveel mogelijk mensen hierbij. Het van het grootste belang dat deze missie en visie gedragen wordt door iedereen die betrokken is bij het oprichten van het project of focusgroep.

Per onderdeel geven we een aantal methodieken, reflectievragen en toetsingsvragen mee die jullie kunnen helpen met het verder uitwerken van dit aspect van het project of de focusgroep en de evaluatie ervan.

METHODIEKEN

Foto-methodiek

Op tafel liggen een heleboel beelden met sprekende afbeeldingen en/of teksten. Alle deelnemers kiezen een beeld uit het assortiment dat voor hen een open en toegankelijke LGBT-vereniging vertegenwoordigt.

1. Verzamel afbeeldingen. Verzamel afbeeldingen met sprekende beelden, teksten of spreuken. Zorg dat je minimaal drie keer zo veel afbeeldingen hebt als deelnemers, zodat er genoeg keuzemogelijkheid is.

2. Spreid de afbeeldingen uit over tafels in het lokaal. Vraag iedereen om rondom de tafel te komen staan. Het doel van deze opdracht is te brainstormen over wat een holebi – transorganisatie betekent voor de deelnemers, met aandacht voor maatschappelijk kwetsbare doelgroepen. Geef elke deelnemer de opdracht om één of meerdere afbeeldingen uit te kiezen.

3. Voorstelronde. Vraag de groep weer te gaan zitten en de afbeelding voor zich neer te leggen. Nodig een persoon uit om te beginnen. Maak een rondje of laat de groep kriskras de beurt doorgeven.

4. Vat samen. Vat samen wat de belangrijkste bevindingen zijn.

Andere variant: Je kan ook de deelnemers vragen zelf een foto of meerdere foto's te maken of mee te brengen die voor hen uitbeelden hoe een toegankelijke organisatie moet zijn.

Reflectievragen

- Waarom werken jullie rond armoede? Welke maatschappelijke visie op armoede hanteer je hierbij?
- Aan welke voorwaarden moet een vereniging voldoen om de doelgroep te betrekken bij dit project?
- Op welke wijze dragen de gedeelde waarden van de vereniging bij aan de missie en visie van de werkgroep?
- In hoeverre komt de missie en visie van de vereniging en werkgroep overeen met de missie en visie van jullie partners?
- Op welke wijze worden missie en visie vanuit de vereniging besproken en bekendgemaakt aan de verschillende interne & externe partners?
- Op welke manier willen jullie samenwerken met interne & externe partners?
- Op welke wijze kwam de missie en visie tot stand? Hoeveel verschillende meningen werden gevraagd bij de ontwikkeling ervan? Welke organisaties/partners kunnen nog geraadpleegd worden voor verfijning en scherpstelling?

Toetsingsvragen

Vragen aan de doelgroep

- Maak je gebruik van de activiteiten van het Roze Huis en lidorganisaties? Zo ja, kan je zeggen waarom? Zo nee, wat belet je?
- Zou je vrienden aanmoedigen om deel te nemen aan de activiteiten van het Roze Huis en lidorganisaties? Waarom wel/niet?
- Wat vind je aantrekkelijk of boeiend aan de activiteiten van het Roze Huis en lidorganisaties? Zijn er aspecten van de verenigingen die bepaalde groepen of individuen kunnen uitsluiten?
- Zijn er activiteiten die je liever op een andere manier aangeboden zou krijgen? Wat zou ze aantrekkelijker kunnen maken?

Vragen aan verenigingen

- Hoe weet je dat je de juiste waarden nastreeft?
- Op welke manier kan een lid te weten komen welke doelen jullie nastreven?
- Op welke wijze deel je de waarden en overtuigingen binnen de vereniging en met anderen?
- Welke veranderingen heeft de missie en visie van de vereniging ondergaan? Wat was de aanzet hiervoor?

4.3. Opstellen actieplan.

Na een grondige analyse van de begin/startsituatie, de noden en behoeften bij de doelgroep en binnen de holebi – en transgenderorganisatie en/of Regenbooghuis de relevante maatschappelijke actoren en de missie – en visie-ontwikkeling, kan er werk gemaakt worden van stap 3: een actieplan met strategische doelstellingen, operationele doelstellingen en acties.

Dit plan is een geheel aan acties en maatregelen die binnen het beleid van het Roze Huis of een individuele holebi- en transgenderorganisatie wordt opgenomen om de problematiek van armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid onder holebi's en transgenders meer zichtbaar te maken, bespreekbaar te maken en het holebi- en transgenderverenigingsleven meer toegankelijk te maken voor holebi's en transgenders met armoede-ervaring, dit op het niveau van verenigingen, holebihuizen en op het niveau van de koepelorganisatie çavaria.

Strategische doelstellingen

De strategische doelstellingen zijn de doelstellingen op de lange termijn van het project/de focusgroep. Ze zijn een concretere vertaling van die opties en antwoorden op de vraag: Wat moet het project/de focusgroep over pakweg 5 jaar bereikt hebben?

Strategische doelstellingen zijn de vertrekbasis voor het formuleren van de operationele doelstellingen. Doelstellingen worden best SMART geformuleerd: Specifiek (Concreet) - Meetbaar - Aanvaardbaar - Realistisch - Tijdsgebonden.

Operationele doelstellingen

Operationele doelstellingen zijn de concrete vertaling van de algemene of strategische doelstellingen. Operationele doelstellingen zijn 'concreet' omdat ze een nadrukkelijke link leggen met de concrete, gewenste resultaten. De operationele doelstelling dient ter uitvoering van een strategische doelstelling.

Het verwezenlijken van de operationele doelstelling is een tussenstap in het bereiken van de strategische doelstelling. De doelstelling is geformuleerd op kortere termijn (bv. 1 of 2 jaren) of heeft betrekking op een deelgebied van de werking. Doelstellingen worden best SMART geformuleerd: Specifiek (Concreet) - Meetbaar - Aanvaardbaar - Realistisch - Tijdsgebonden.

Doelstellingen en indicatoren.

Het project/de focusgroep moet kunnen aantonen dat de geformuleerde doelen werden bereikt. Hiervoor dienen de indicatoren. Een indicator beantwoordt de vraag: "Wat moeten we meten om te weten of onze doelstelling werd verwezenlijkt?", of: "Hoe gaan we aan het einde van de rit na en/of tonen we aan en/of bewijzen we dat we bereikt hebben wat we beloofd hadden?"

Een willekeurig voorbeeld van een indicator:

Operationeel doel 1ste jaar: Beschikbare vrijplaatsen, publieke ruimtes zijn geïnventariseerd en hun gebruik is beschreven.

Operationeel doel 2de jaar: Op basis van de inventaris worden blinde vlekken in de spreiding van deze plaatsen vastgesteld en onderzocht wat je daaraan kunt doen.

Operationele doelen volgende jaren: Er komen meer plaatsen ter beschikking die gebruikt worden door lokale en spontane initiatieven.

Mogelijke indicator: Het aantal spontane initiatieven dat gebruik maakt van deze infrastructuur is merkbaar gestegen.

Soms is het interessanter de keuze van acties (volgende stap) en indicator(en) in hetzelfde beslissingsproces te maken.

Acties

Voor de uitvoering van de eerder vermelde operationele doelen zijn acties en activiteiten nodig.

Hoe concreter de operationele doelstelling is geformuleerd, hoe gemakkelijker je er acties uit kunt afleiden. Door te kijken wat bijvoorbeeld de kernwoorden zijn in de doelstelling en vast te stellen welke resultaten je wil bereiken, kom je redelijk vlot tot de te ondernemen acties. Uiteraard moet je rekening houden met de indicatoren die je al geformuleerd hebt. Soms is het interessanter de keuze van acties en indicator(en) in hetzelfde beslissingsproces te maken.

METHODIEKEN

Zie problemen – en doelenboom

Reflectievragen

- Welke gegevens werden gebruikt om doelen te bepalen?
- In welke mate wordt er momenteel aan de doelstellingen gewerkt?
- Wat zijn de beoogde voordelen voor de doelgroep en organisatie?
- Welk verband bestaat er tussen de prioriteiten van de doelgroep en de prioriteiten van je organisatie?
- Op welke manier werd de doelgroep betrokken bij het bepalen van de doelen?
- Op welke wijze wordt de doelgroep ingelicht over de doelen en de mogelijke voordelen van de organisatie?

Toetsingsvragen

Vragen aan doelgroep

- Wat zijn volgens jou de hoofddoelen van de organisatie?
- Waar kan je meer te weten komen over de doelen van de organisatie? Waar kan je informatie vinden?

Vragen aan organisatie

- Toon aan op welke wijze je de doelgroep ondersteunt.
- Hoe weet je in welke mate het aanbod tegemoet komt aan de vooropgestelde doelen?

INHOUD: HET ACTIEPLAN ONTWIKKELEN

Reflectievragen

- Welke activiteiten biedt de organisatie aan? Op welke wijze en met welk doel werd dit beslist? Welke tekorten vertoont het aanbod?
- In hoeverre komt het aanbod tegemoet aan de missie en visie van jullie organisatie? Waar kan nog sterker op ingezet worden?
- Op welke manier sluiten de activiteiten aan bij de missie en visie?

- Op welke manier participeert de doelgroep bij de ontwikkeling van het actieplan?
- Op welke manier neemt de doelgroep deel aan de planning, uitvoering en ontwikkeling van het actieplan?

Toetsingsvragen

Vragen aan de doelgroep

- Waarom neem je deel aan de activiteiten? Indien nee, wat maakt dat je niet deelneemt aan een activiteit? Wanneer zou je wel (kunnen) deelnemen?
- Kan je gemakkelijk deelnemen aan een activiteit? Wat maakt dat het gemakkelijk is om deel te nemen aan een activiteit?
- Heb je mee kunnen bepalen welke activiteiten er aan bod komen?
- Welke activiteit vond je het leukst? Welke dingen maken het leuk?

Vragen aan de organisatie

- Op welke wijze neemt de organisatie drempels weg?
- Op welke wijze zorgt de organisatie voor een grotere deelname van de doelgroep aan de activiteiten?
- Welke activiteiten zijn het aantrekkelijkst voor de doelgroep? Wat is de reden hiervan? Aan welke criteria voldoen ze? Wat kan je hieruit meenemen voor de toekomst?
- Welke activiteit/dienst zou je willen uitbreiden of beperken? Waarom?
- Wat zouden volgens de gebruikers de voordelen zijn die het aanbod hen biedt? In welke mate komt dit overeen met de vooropgestelde doelen?
- Wat is er veranderd voor de doelgroep? Hoe weet je dat?

WERKEN MET DE DOELGROEP

Reflectievragen

- Hoeveel tijd wordt uitgetrokken voor overleg tussen de doelgroep en je organisatie?
- Op welke wijze wordt de doelgroep betrokken bij de organisatie? Op welke wijze ondersteunt de organisatie de doelgroep bij dit proces?

Toetsingsvragen

Vragen aan de doelgroep

- Op welke wijze wordt aan de doelgroep de mogelijkheid geboden om te experimenteren met eventuele nieuwe vaardigheden (bv samenwerken, brainstormen, participatief werken...) en deze nadien te evalueren?
- Hoe komt de organisatie tegemoet aan jouw behoeften en noden?

Vragen aan organisatie

- In welke mate heeft de doelgroep inspraak in het bedenken en uitvoeren van het stappenplan?
- Op welke manier bied je het aanbod op een nieuwe/andere wijze aan?
- Wat heb je geleerd over de doelgroep en over de impact van de doelgroep op jouw organisatie?
- Op welke wijze versterkt de organisatie de doelgroep?
- Op welke wijze versterkt de doelgroep de organisatie?

ACTIES: GEDEELD LEIDERSCHAP

Reflectievragen

- Hoe verhoudt de armoedewerkgroep zich tot andere overlegstructuren in je organisatie? Welke andere overlegorganen zijn er? Op welke wijze werken verschillende overlegorganen samen?
- Wat zijn de communicatiestructuren binnen de organisatie?
- Welke verschillende communicatiestrategieën bestaan er voor de diverse doelgroepen?
- Hoe transparant en open voor discussie is de organisatie?
- Hoe wordt er gewerkt aan een participatieve organisatie? Hoe snel kan er ingespeeld worden op veranderende behoeften/omstandigheden?

Toetsingsvragen

Vragen aan doelgroep

- Op welke manier heb jij inspraak in de werking van de organisatie?

Vragen aan organisatie

- Wanneer vergaderen groepen? Wat zijn de individuele en groepsverantwoordelijkheden?
- Welke activiteiten waren succesvol? Waarom waren deze een succes?
- Geef een voorbeeld van de wijze waarop actieplannen de aansturing van de organisatie aantonen.
- Geef een voorbeeld van hoe de organisatie gevolg heeft gegeven aan een verandering.

ORGANISATIE: HET AANWEZIGE POTENTIEEL OPTIMAAL BENUTTEN

Reflectievragen

- Welke middelen (materieel, menselijk, financieel) zijn er beschikbaar in de organisatie? Wat betekent dit voor de werking van de organisatie?
- Op welke wijze worden middelen gedeeld en ingezet als antwoord op de noden van de doelgroep?
- Hoe doeltreffend is de organisatie in het verwerven van permanente middelen? Welke rol spelen de

verschillende samenwerkingspartners hierin?

- Over welke hulpmiddelen beschikt de organisatie om medewerkers doeltreffend en gepast in te schakelen (rekening houdend met behoeften en draagvlak)?
- Hoe communiceer je naar diverse doelgroepen? Hoe bereik je moeilijker te bereiken/kwetsbare/anderstalige groepen?
- Welke competenties en vaardigheden zijn vereist binnen de organisatie? Op welke manier worden medewerkers ondersteund in hun taak?
- Hoe ziet het selectie- en aanwervingsbeleid van medewerkers eruit? Hebben zij kennis van armoedethematiek?
- Hoe verloopt de introductie van nieuwe medewerkers in het team? Op welke wijze worden ze geïnformeerd over en aangemoedigd bij te dragen tot gedeelde missie en visie?

Toetsingsvragen

Vragen aan organisatie

- Wat zijn de tekorten in de infrastructuur/middelen? Welke individuen of organisaties kan je benaderen om die leemten te verhelpen?
- Welke plannen heb je om extra subsidies aan te trekken?
- Welke ondersteuning en vorming krijgen je medewerkers? Hoe nuttig zijn deze? Hoe vertaalt zich dat in de organisatie?

Partners

Voor het realiseren van je strategische en operationele doelstellingen en het vormgeven van je acties kan je samenwerken met externe organisaties. Deze al dan niet kortstondige of langdurige samenwerking kan gebeuren tijdens elke stap. Deze samenwerking kan allerlei vormen aannemen: inhoudelijke input over het thema armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid, begeleiding bij het doorlopen van het traject van de oprichting van het project/de focusgroep en uitwerking van het plan, inhoudelijke en praktische samenwerking bij het vormgeven, begeleiden en evalueren van de concrete acties, enz....

De uitgebreide lijst van relevante actoren die je tijdens de beginanalyse maakte, kan hierbij helpen. Je kan bij het formuleren van de operationele doelstellingen en het uitwerken van de concrete acties al nadenken of een eventuele samenwerking met een externe groep of organisatie nodig is. Later kan natuurlijk ook nog ad hoc beslist worden een bepaalde organisatie te betrekken.

Reflectievragen

- Welke andere personen/organisaties werden betrokken bij het bepalen van de doelen?
- Welke partnerorganisaties hebben een inbreng in het programma? Waaruit bestaat die inbreng?
- In welke mate zijn alle partners bereid hun eigen handelen in vraag te stellen? In welke mate passen zij hun eigen stijl aan naar aanleiding van commentaar/feedback van de doelgroep en samenwerkingspartners?
- Op welke wijze heeft de organisatie een impact op de reguliere werking van de samenwerkingspartners?

- Wie zijn je partnerorganisaties? Wat is hun inbreng in het samenwerkingsverband?
- Wat verwachten de samenwerkingspartners van hun samenwerking met de organisatie?
- Op welke wijze worden geschikte samenwerkingspartners geïdentificeerd, gecontacteerd en worden samenwerkingsverbanden gesloten?
- Welke criteria werden/worden toegepast voor de selectie van deze samenwerkingspartners?
- Op welke wijze worden doelgroep en andere actoren betrokken als samenwerkingspartners?
- Met welke samenwerkingspartners wil of kan de organisatie samenwerkingsverbanden sluiten?
- Wat hebben deskundigen uit verschillende organisaties te bieden?
- Op welke wijze wordt duurzaamheid gepland en welke uitstapstrategieën voor samenwerkingspartners zijn voorzien?
- Wie neemt het initiatief om de doelgroep te bereiken? Welke afspraken bestaan hierover?
- Hoe wordt het ruimere netwerk betrokken/geïnformeerd?
- Welke communicatiestrategieën hanteren de samenwerkingspartners?
- Wie neemt welke verantwoordelijkheden op en hoe wordt de mate van zelfstandigheid bepaald?
- Op welke wijze wordt gezamenlijk werk gepland en beheerd? Op welke wijze worden gezamenlijke beslissingen genomen? Wie kan welke beslissingen nemen?
- Bestaat er een afsprakenkader?
- Op welke wijze dragen de verschillende samenwerkingspartners bij tot bekendmaking van de organisatie?
- Welk personeel van de verschillende samenwerkingspartners werkt rond armoedethematiek? Wat hebben zij te bieden en waarom zetten zij zich ervoor in?
- Welke toegevoegde waarde hebben elk van de partners binnen het samenwerkingsverband? Geef een voorbeeld van de voordelen die zij hebben bij de samenwerking.
- Op welke wijze zie je je toe op de link met je organisatie in het selectieproces van samenwerkingspartners?
- Welke procedures bestaan er bij twijfels over het functioneren van een partnermedewerker of wanneer er een klacht wordt ontvangen?
- Welke ondersteuning en vorming krijgt de partnermedewerker? Hoe vertaalt zich dat in de organisatie?

Toetsingsvragen

Vragen aan doelgroep

- In hoeverre komen de doelen van jouw organisatie en die van de samenwerkingspartners overeen?
- Wat doen samenwerkingspartners dat je vereniging ook doet? Wat doen zij dat je vereniging ook zou kunnen doen?

Vragen aan organisatie

- Wie zijn voor deze armoedethematiek je collega's in je vereniging?
- Wiens input ontbreekt en waarom is deze input nodig?
- Wat verwacht je van je samenwerkingsverband met de samenwerkingspartners?
- Op welke wijze houdt de organisatie verband met de agenda's van samenwerkingspartners?
- Op welke wijze deel je jouw competenties en kennis met de doelgroep en partnerorganisaties?
- Wat zijn de doelen van jouw organisatie en hoeveel worden er door de samenwerkingspartners gerealiseerd?
- Komen de beschikbare expertise en competenties de vooropgestelde behoeften en prioriteiten ten goede? Wat zijn leemten?
- Welke voordelen voor de vereniging vloeien direct voort uit het samenwerkingsverband of kunnen er in de toekomst uit voortvloeien?
- Wie zijn je samenwerkingspartners? Wie leidt de diverse aspecten van plannen, uitvoeren, evalueren en bijsturen?

Evaluatie en bijsturing

Evalueren van het plan is een zeer belangrijke stap. Tijdens deze evaluatie analyseer je de resultaten die je verwezenlijkt hebt. Het vertrekpunt voor deze evaluatie/analyse zijn de startanalyse, de oplijsting van de noden en behoeften, de missie en visie, de strategische en operationele doelstellingen (en indicatoren), de acties, enz... Na het maken van een oplijsting van de goede realisaties en de aandachtspunten, kan je – indien nodig – een bijsturing doen van het plan dat je hebt opgesteld.

Neem je tijd om tot een goede missie – en visieontwikkeling te komen. Maak gebruik van verschillende methodieken zodat iedereen kan deelnemen, ook zij die mondeling minder sterk staan. Betrek zoveel mogelijk mensen hierbij. Het is van het grootste belang dat deze evaluatie gedragen is door iedereen die betrokken is bij het project of de focusgroep.

Reflectievragen

- Welk bewijs kan je geven dat de organisatie tegemoetkomt aan de lokale behoeften van de doelgroep? Wat wordt gedaan om het programma op te volgen, te evalueren en eventueel bij te sturen?
- Op welke wijze worden beoogde resultaten bepaald en gemeten? Hoe houdt dit verband met de doelen?
- Welke gegevens worden al verzameld? Hoe betrouwbaar, relevant en nuttig zijn de gegevens?
- Wat wordt er gedaan met de verzamelde evaluatiegegevens?
- Wat zijn de resultaten in verhouding tot de doelen? In verhouding tot het meerjarenplan?
- Heeft er een nulmeting plaatsgevonden? Welke elementen heb je opgenomen in je onderzoek?
- Wie is betrokken bij het bepalen van de meetindicatoren en de werkwijze voor evaluatie?
- Met wie, waarom en op welke wijze worden de resultaten van de nulmeting besproken en gedeeld?

- Op welke wijze worden evaluatiegegevens gedeeld met het ruimere netwerk?
- Op welke wijze wordt bewijsmateriaal systematisch gebruikt om het bereik en de kwaliteit van het aanbod in de toekomst te verbeteren?

Toetsingsvragen

Vragen aan de doelgroep

- Heb je vroeger deelgenomen aan activiteiten? Wat loopt er voor jou nu anders?

Vragen aan de organisatie

- Beschrijf enkele succesvolle activiteiten van de organisatie, bv. aantal deelnemers, bereik kansengroepen, bereikte doelen, feedback enz. Wat maakte hen succesvol?
- Welke middelen werden gebruikt voor de gegevensverzameling?
- Leg uit op welke wijze gegevens werden verzameld, wie erbij betrokken was en op welke wijze ze geanalyseerd werden.
- Welke alternatieve soorten bewijsmateriaal heb je verzameld of zou je in de toekomst kunnen verzamelen?
- Hoe nuttig zijn je gegevens van de nulmeting? Hoe kan je nulmeting verbeterd worden in de toekomst?
- Welke mogelijkheden bestaan er voor de uitwisseling en bespreking van gegevens? Wie is erbij betrokken?
- Geef een voorbeeld van de wijze waarop de evaluatie voor de toekomstplanning werd benut.
- Op welke wijze werden de gegevens bij zelfevaluatie als diagnose- en ontwikkelingstool gebruikt?
- Op welke wijze worden de doelgroep en andere actoren betrokken bij de gegevensverzameling?

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Cognitieve ontwikkeling

Het groeien en van het kunnen denken, dat wil zeggen: van kennis, inzicht en redeneren.

Consumptiesamenleving

Een samenleving maar niet alleen heel veel zaken geld kosten, maar ook het hebben van bepaalde zaken uw relatie en sociale status tegenover anderen bepaald.

Diversiteit

Verscheidenheid van mensen: mensen van verschillende etnisch-culturele afkomst, holebi's, hetero's, man, vrouw transvrouw, transman, mensen van verschillende sociale klassen, mensen met verschillende politieke overtuiging, enzovoort.

Etnisch-culturele afkomst

Personen met een andere achtergrond dan de Belgische/ Vlaamse/Waalse/Brusselse.

Europees handvest voor grondrechten

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is een document dat de grondrechten van de burgers van de Europese Unie opsomt. Het handvest werd in 2000 formeel aangenomen door het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie.

Europees sociaal handvest

Het Europees Sociaal Handvest (ESH) is een mensenrechtenverdrag waarin rechten en vrijheden vastliggen die moeten worden gerespecteerd door de staten die het ondertekend

Geïnternaliseerde homo- en transnegativiteit

Negatief zelfbeeld dat tot stand komt als je steeds negatieve zaken hoort over je seksuele geaardheid of je transgender-zijn.

Inclusie

Er voor zorgen dat alle achtergestelde groepen (groepen die het moeilijk hebben in de samenleving) volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving, in dit geval het verenigingsleven.

Leefwereld

Hoe je de dagelijkse realiteit aanvoelt, beleeft en interpreteert.

Mediaan

In de statistiek is de mediaan het midden van een verdeling of gegevensverzameling; de mediaan is een centrummaat.

Motorische ontwikkeling

De ontwikkeling van grove en fijne motoriek.

REFERENTIELIJST

2.1 Armoede, een groot probleem

Decenniumdoelen2017 (2016). Ontstellende armoedecijfers: de armoedebareometer slaat rood uit. Geraadpleegd van http://www.decenniumdoelen.be/documenten/20161004_Perstekst_def.pdf

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2017). Feiten en cijfers. Geraadpleegd van http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_aantal_armen.htm

2.2 De buitenkant van armoede en sociale uitsluiting

Bron afbeelding: ikbeniemandniemand.be

2.3 De binnenkant van armoede en sociale uitsluiting

Bron afbeelding : ikbeniemandniemand.be

Driessens K. en Van Regenmortel T., Bind-kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening , LannooCampus Leuven, 2006. 2.4.Maatschappelijke kwetsbaarheid.

Driessens K. en Van Regenmortel T., Bind-kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening , LannooCampus Leuven, 2006. Geldof D., Driessens K. en Van Regenmortel T., Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken?.

Website: www.delinkarmoede.be

Minderheidsstress

Dit is de stress die mensen van minderheidsgroepen ervaren uit angst voor negatieve reacties, kwetsende opmerkingen, uitsluiting, enzovoort.

Overlevingsstrategie

Strategieën die men toepast om de kans op overleven zo groot mogelijk te maken.

Participatie/ Participatief

Deelnemen. Iets is participatief wanneer mensen er (makkelijk) aan kunnen deelnemen en betrokken worden.

Referentiegroep

Een groep van mensen die invloed heeft op het denken, de houding en het gedrag van een bepaald persoon omdat deze zich vergelijk en identificeert met deze groep.

Referentiekader

Een referentie kader is een uit collectieve ervaringen van een groep(pering) voortvloeiend geheel van normen, waarden, overtuigingen en vanzelfsprekendheden, op grond waarvan de leden van die groep(ering) waarnemen, oordelen en handelen.

Sociale uitsluiting

Het niet mogen/kunnen deelnemen aan (in dit geval) verenigingen, organisaties, enzovoort.

Sociale rollen

De positie die je inneemt in de samenleving, bv. ouder, kostwinner, echtgenoot, partner, werkloze, bestuurslid, enzovoort.

Structurele mechanismen

Gevolgen die verbonden zijn aan (in dit geval) de werking van de organisatie.

Stigmatiseren

Het proces waar men een negatieve eigenschap (al dan niet echt aanwezig) van 1 individu uitvergroet en generaliseert naar de gehele groep, dit om doelbewust een gehele groep te kwetsen en uit te sluiten.

Structurele mechanismen

Gevolgen die gebonden zijn aan de manier waarop de organisatie werkt.

Structureel uitsluiten

De manier waarop de samenleving functioneert, zorgt ervoor dat bepaalde groepen niet kunnen deelnemen aan deze samenleving.

Verklaringsmodel

Een rationele, vereenvoudigde, weergave van de werkelijkheid. Het doel van een model is kennis en inzicht te krijgen in de complexe werkelijkheid, zodat die begrepen en beheerst kan worden.

2.5 Verklaringsmodellen armoede, sociale uitsluiting en maatschappelijke kwetsbaarheid

Driessens K. en Van Regenmortel T., Bind-kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening , LannooCampus Leuven, 2006.

4. Holebi- en transgenderorganisatie en werken rond armoede: van start gaan

Recht-Op, Van start gaan, Antwerpen, 2004. Www.bredeschool.org

Meer lezen over het thema kan via o.a. deze websites:

- www.netwerktegenarmoede.be
- www.armoede-in-belgie.be
- www.armoedebestrijding.be
- www.samenlevingsopbouw.be
- www.delinkarmoede.be
- www.decenniumdoelen.be
- YouTube Arm Vlaanderen:
www.youtube.com/watch?v=h2GSQd9bC0Q

**Als ik niet aan mezelf denk,
wie zal er dan aan mij denken?**

**Als ik alleen maar aan mezelf denk,
waarom besta ik dan? - Bertolt Brecht**

